

Kavicscölöpözés az M7 autópályán

Az M7 autópálya Nagykanizsa – Becsehely között épülő szakaszán a tervező 15 db műtárgynál a háttöltések süllyedésének csökkentésére és a konszolidáció gyorsítása érdekében kavicscölöpözéses mélytömörítést írt elő. Az EMAB Rt. feladata a Z34 jelű kerethíd, valamint a Z36, Z37 és a Z39 jelű hidak háttöltésének kavicscölöpözési munkálatainak elvégzése volt. Műtárgyanként változó hosszúságú és kiosztású, de egységesen 70 cm átmérőjűre tervezett kavicsoszlopokat egy új, eddig a hazai gyakorlatban még nem alkalmazott technológiával készítettük el.

HRAGYIL TIBOR*,
KONDOR JÁNOS**

A technológia használhatóságát jól példázza a Z37 jelű híd előtt, illetve mögött a puha, 4-6 m vastag közepes és kövér agyag rétegekben készített, kifogástalan minőségű kavicscölöpös mélytömörítés. A szóban forgó híd, amely az autópályát vezeti át az Újkúti árok felett, a műtárgyak közül az egyik legkedvezőtlenebb altalaj adottságokkal rendelkezik.

A műtárgy Ny-i illetve K-i hídfője felőli oldalán a feltárások szerint a kavicscölöpök által érintett rétegeket mindkét oldalon 2.2-2.5 m mélységig sötét- vagy barnásszürke, sodorható állapotú kövér agyag ($I_p=32\%$, $I_c=0.77$, $W_L=57\%$) képezi. A Ny-i oldalon készített fúrásban 2,5-4,2 m között iszapos homokliszt ($I=16\%$, $HL=73\%$, $H=11\%$), majd 4,2-4,8 m és 4,8-5,6 m között sötétszürke, sárgásszürke könnyen sodorható közepes agyag, végül barnafoltos, könnyen sodorható közepes agyag ($I_p=21\%$, $I_c=0.63$, $W_L=47\%$) települt.

A K-i oldali fúrásban a vékony 2,2-2.7 m közötti iszap réteg után, 2.7-6.4 m között szürkésárga, barnafoltos, sodorható, közepes agyagtalajt azonosítottak, ($I_p=23\%$, $I_c=0.94$, $W_L=42\%$), az összenyomódási modulus a kompressziós vizsgálat szerint $E_s=5,9 \text{ MN/m}^2$.

A fúrásokhoz hasonlóan a K-i oldali fúrás közelében készült CPT szonda diagramjai $z=7,0 \text{ m}$ mélységig ($100f_s/q_c=2-6 \%$ között) agyagot, iszapot és iszapos agyagot jeleznek. A csúcscellenállás $z=0-5,5 \text{ m}$ tartományban a felső 3,0 m-nél mért kisebb, $q_c=0,8 \text{ MN/m}^2$ -től eltekintve $q_c=1,0-2,0 \text{ MN/m}^2$ közé esik.

A talajvíz megütött szintje a K-i oldali fúrásban $z=3,2 \text{ m}$ -en (2003.11.27) jelentkezett. A nyugalmi vízszint 2,3 m-el feljebb alakult ki.

A terület agyagtalajának nyírószilárdsága elsősorban a CPT szondázás alapján becsülhető.

Az [1] szerint a kötött talajok drénezetlen nyírószilárdsága a

$$c_u = \frac{q_c - \sigma'}{13,4 + 6,65 \cdot w_L}$$

tapasztalati összefüggésből számítható.

A képletben a

q_c : a CPT szonda csúcscellenállása

σ' : az adott mélységben működő hatékony függőleges feszültség

w_L : a kötött talaj folyási határa

A CPT diagramról kapott csúcscellenállások átlaga $z=6,0 \text{ m}$ -ig: $q_c=0,92 \text{ MN/m}^2$

A hatékony feszültség átlaga:

$$\sigma' \cong \frac{6}{2} \cdot 20 = 60 \text{ kN/m}^2$$

A CPT -hez közeli fúrásban $z=0-6 \text{ m}$ közötti sávban a folyási határ átlaga:

$$W_L = \frac{1}{2} (55 + 40) = 47,5\%$$

A fentiek szerint az átlagos drénezetlen nyírószilárdságra:

$$c_u \cong 52 \text{ kN/m}^2\text{-t kapunk.}$$

A tapasztalatok szerint a vibrótömedékeléses mélytömörítés azokban a talajösszetételekben lehetséges, illetve eredményes, ahol a drénezetlen nyírószilárdság $c_u=15-70 \text{ kN/m}^2$ tartományban van. Az alsó határ alatt a kavicsoszlop nem kap elég megtámasztást, ezért csak gazdaságtalanul nagy sűrűségű kavicscölöp kiosztás, vagy a kitöltő anyag ha-barcsosítása ad elfogadható teherbírást. A felső határ fölött pedig nem tartják szükségesnek a mélytömörítést. Mint látjuk, ez esetben a c_u a határértékek között van, tehát a kavicscölöpözés e vonatkozásban is indokolt.

A zalai agyagok összenyomódási modulusát $q_c=0,2-3,2 \text{ MN/m}^2$ tartományban elfogadhatóan becsülhetjük az alábbi – MÁVTI mérésekből nyert – tapasztalati összefüggésből, $z=100-200 \text{ kN/m}^2$ között:

$$E_s \cong -1,16q_c^2 + 7,55q_c + 0,23 \cong 6,3$$

, MN/m^2 ami lényegében megegyezik laboratóriumban mért adatokkal.

Tájékozódásul: a $h=9,0$ magas töltéssel terhelt, kavicscölöpökkel érintett $z=6,0$ m-s zóna összenyomódása:

$$\Delta h \cong \frac{9 \cdot 20}{7700} \cdot 6,0 = 0,17 \text{ m}$$

Az alkalmazott technológia lényeges elemei és fázisai:

a./ a $0,3-0,5$ m, vagy esetenként még vastagabb felső – viszonylag kemény – réteget úgynevezett előszűrással egy speciálisan kiképzett függőleges helyzetű cső levibrálásával bővítjük a szükséges méretre. Az acélcsövet a hidraulikus működtetésű vibrátor a kívánt mélységre vibrálja. A tervezett mélység elérésekor a vibrálást a fedélzeti számítógép leállítja. Ez a mélység a Z37 műtárgynál $z=6,0$ m, a csőátmérő $d=0,5$ m volt. A csövet visszahúzzuk és a hengeres üreget az adagoló segítségével feltöltjük az ellenőrzött minőségű kitöltő anyaggal, ami esetünkben a Mu-ra folyó homokos kavics hordaléka. A műveletet a tervezett cölöpátmérő függvényében szükség szerint megismételjük.

b./ A következő a fázisban először a vibro-lándzsát vibrációs üzemmódban, alacsony nyomású levegősugár mellett, acélsodronyra függesztve a homokos kavics oszlopra helyezük. A lándzsa, a vibrációs hatás, a súly, a lándzsa él szélessége, valamint a talaj nyírószilárdsága által megszabott egyensúlyi

sebességgel a határmélységig süllyed, miközben tömöríti a kitöltő anyagot, ugyanakkor tovább bővíti a hengert is. A technológiában azt a mélységet tekinthetjük határmélységnek, amikor a vibrátor hidromotorjának olajnyomása eléri a maximumot. E mélység elérése után a lándzsát a felszínre húzzuk, a kitágított hengeres üreget feltöltjük, majd a lándzsával folytatjuk a tömörítést mindaddig, míg a tömörített kavicsoszlop eléri a terepszintet.

Üzemközben a vibro-flot lándzsa mélységi helyzetét, valamint a vibrátort hajtó hidromotor olajnyomását az alkalmazott elektronikus adattárolók folyamatosan rögzítik. Ezen adatokkal történik a kavicscölöpök minősítése.

A technológia jól alkalmazkodik a keményebb felső rétegekhez, kihasználva a nagyobb nyírószilárdságot a szabadon felfüggesztett vibro-flotációs lándzsa megvezetésére.

A kavicscölöpök átlagos átmérője a következők szerint alakul:

A levibrált cső átmérője $d=0,5$ m. A vibro lándzsa által készített henger sugaránál a vibrálás és a tölcseresedés miatt átlagosan 20% átmérő növekedéssel lehet számolni. Ha figyelembe vesszük, hogy a kitöltő homokos kavics Proctor kísérlettel meghatározott legnagyobb száraz térfogatsűrűsége $\rho_{dmax}=2,20 \text{ g/cm}^3$ és feltételezzük, hogy a homokos kavics hengeres üregbe szórt átlagos, laza térfogatsűrűsége: $\rho_{laza}=1,70 \text{ g/cm}^3$ valamint, hogy a cölöpözés során az átlagos tömörítési fok eléri a $T_{rp}=90\%$ -t

Ekkor a tömörített átlagos térfogatsűrűsége: $\rho_{\text{tör}} \text{ g/cm}^3$

$$\rho_{\text{tör}} = \frac{T_{rp}}{100} \cdot \rho_{dmax} = \frac{90}{100} \cdot 2,2 = 1,98$$

A térfogatcsökkenés,

$$\eta = \frac{\rho_{laza}}{\rho_{\text{tör}}} = \frac{1,7}{1,98} = 0,858$$

az agyagtalaj tömörödését a henger tágításakor a biztonság javára elhanyagoltuk.

A fentiek alapján elméleti úton is levezethető, hogy a mélyebb, pu-

hább rétegekben a kavicsoszlop átmérője legalább $D=0,72$ m. Ha a számításokat a kedvezőtlenebb $\rho_{laza}=1,65 \text{ g/cm}^3$ feltételezéssel végezzük el, akkor az átmérőre $D=0,71$ m adódik.

Az alkalmazott technológia a fenti adatokkal a kavicscölöp átmérőjét tekintve is megfelel.

A $H=6,0$ vastag réteg összenyomódása a kavicscölöpök figyelembevételével a [3] szerint az alábbi adatok alapján:

Raszter méret: 3×3 m,

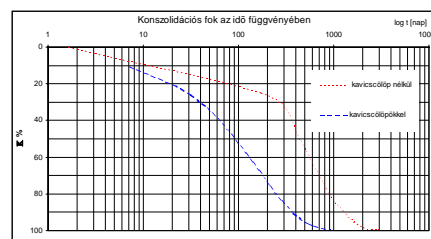
$E_s=50 \text{ MN/m}^2$, $D=0,72$ m és, $\phi 38 \text{ }^{\circ} p=180 \text{ kN/m}^2$

A javított talaj összenyomódása: $\Delta h_t = 0,13$ m

A kavicscölöp összenyomódása: $\Delta h_c = 0,098$ m

Érdemes megfigyelni, hogy a kavicscölöpök még ilyen laza kiosztás mellett is körülbelül 25 %-al csökkentik a réteg összenyomódását.

A $H=6,0$ m vastag agyagréteget nyílt rétegnek ($H=2 \times 3$ m) tekintve és $k=10^{-10}$ m/s szivárgási tényezőt feltételezve a [2] ajánlásaival számított konszolidációs függvényt az 1. ábra mutatja.

1. ábra. A kavicscölöpökkel érintett zóna konszolidációja

Irodalom

[1] T.Lunne, P.K. Robertson and J.J. M. Powel Cone Penetration Testing in Geotechnical Practice, BLACKIE ACADEMIC & PROFESSIONAL, First edition 1997.

[2] Kézdi, Á.-Réháti, L. Handbook of Soil Mechanics, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988

[3] Heinz J. Priebe: The design of vibro replacement, Ground Engineering, Dec. 1995

* Hragyil Tibor termelési igazgató EMAB Rt

**Kondor János osztályvezető MÁVTI